

# Te heeuri o te reo

## NOA

I teie 5 no māti 1989, te haamanaò faahou nei tātou i te taeraa mai te Evaneria moà a te Atua i Māōhinui nei. E rave mai tātou i te tahi taò no roto i te reo Māōhi no te tamata i te faahiò ia tātou e, eita tātou e maramarama i te Evaneria a te Atua mai te peu aita tātou i maramarama na mua roa i te Evaneria Māōhi mau, oia hoi, mai te peu aita tātou i farii nā mua roa i to tātou huru Māōhi mau, e te mau maitai atoà ta te Atua i horoà mai ei maitai no tātou.

Te taò ta tātou e hiò mai, teie ia taò ta tātou e parau nei e : **Noa**.

Mai te rahi rā o te mau taò o te reo māōhi, eita te auraa o teie taò e maramarama mai te peu eita tātou e hiò atoà mai i to na "taha muri" Ei hiòraa : eita tatou e maramarama i te parau o te po, ahiri aita e ao ; eita atoà hoi tātou e maramarama i te toètoè, ahiri aita e veàveà.

Te taha mua o te hoè taò, te vāhi ia i mua, oia te vāhi e hiòhia ra ; àrèa te taha muri ra, te vāhi ia i muri mai i te vāhi e hiòhia ra.

No reira, e maramarama tātou i te auraa o te **noa**, mai te peu e hiò atoà mai tātou i te moà, oia to na taha muri.

### E aha te moà

Ia faatere te hoè tahuà mai i ta na rāau, te ôpani nei o na i te tahi mau māa e te tahi huru ià ; te faaue nei o na te taata mai ia haapae i te reira mau māa, oia hoi ia **haamoà** i te reira.

Ia hinaaro te hoè taureàrèa i te faaea i te tahi tamahine, te momoàhia nei raua.

Ia faaineine te hoè Tahuà i te rave i ta na tuhaa òhipa i nià i te marae, te haamoà atoà nei o na ia na, oia hoi te haapae nei i te mau mea atoà te òre e au i te huru e te hinaaro o te Atua ta na e haere nei e fāvini.



Te hiero moa o te Atia



"E oraraa au noa to Rimatara"

I roto i teie tau faaòhiparaa ta tātou i hiò aè nei, te vai ra te faatureraa : te vai ra te òhipa e tano ia rave, te vai ra hoi te òhipa eita e tano ia rave. Te vai atoà ra te manaò no te faataaraa, oia hoi te tuuraa te hoè taata ia na i rāpae i re faanahoraa i mātauhia.

Ia faataa te hoè tahuà ia na no te rave i te òhipa a te Atua, te haapae ra o na i ta te taata : te **haamoà** ra ia o na ia na.

Na taata i **momoàhia** nei, ua faataa rāua ia rāua iho te tahi no te tahi, mai te haapae i te toeà o te taata.

Mai te reira atoà ia **haamoà** i te māa.

### E te noa, e aha ia te noa

Te **noa**, te mea ia tei òre i topa i raro aè i te tahi faanahoraa ètaèta, te tahi faatureraa, aore ra te tahi ôpanipaniraa.

E haapāpū-atoà-raa teie e, eita te **moà** e noaa mai te peu eita tātou e fārii i te tahi faatureraa, te tahi ôpanipaniraa, mai te peu eita e haapae, mai te peu eita e faaineine.

Eere na te parau e haamoà, eere atoà no te parau i moà ai, ia ite rā e ia fārii te taata i te haavi i to na tino e to na mau hinaaro no te tutonu i nià i te tahi mea teitei atu, i reira te moà e noaa ai.

Eere rā ta tātou tumu parau te imiraa i te rāveà e noaa mai ai te **moà**, no reira e hoi mai tātou i nià i te noa, oia hoi te oraraa haavi-òre-hia, te oraraa e òre ai te taata e taiā ai te tahi e te tahi.

### Noa

Haere mai, haere **noa** mai.

Pārahi, pārahi **noa**.

E ùru **noa** ta tātou māa.

A rave **noa** i tei au ia òe.

E ori **noa** ta na òhipa.

## Te heeuri o te reo

Te tahi teie o te mau faaòhiparaa e faaroohia i roto i te vaha taata. E tāmata na rā tātou i te tatarā rii i te auraa e te manaò ta te noa e horoà nei i roto i te mau irava tātāi tahi.

1 - *Haere noa mai* : E reo teie no te iriti i te taiā o te hoē taata. Te parau atu ra vau ia na, eiaha e haapeàpeà i to na manaò, eiaha e tuu i te haafifiraa i roto i to na àau, ia haere mai rā o na mai te hau.

2 - *Parahi noa* : Teie rii atoà te manaò ta te noa e horoà nei i roto i teie huru irava. Peneiaè te faataiā ra teie taata i te pārahi, no te reporepo paha o to na àhu, aore ra no te mā o te pārahiraa. Te haapāpū atu ra rā te noa e, eiaha o na e tuu i te reira huru haapeàpeàraa i roto ia na. Ua parauhia o na e parahi, e parahi ia o na mai te hau, aita e faahaparaa e na muri atu.

3 - *E ùru noa ta tātou māa* : I roto i teie huru irava, te faaitē mai ra te noa e, te vai ra te maa tei hau atu i te maitai, teie rā tei noaa i teie taata, ua ravaì e ua maururu o ia i te reira. Aita to na upoo e haapeàpeà ra no te mea tei òre i noaa ia na, oia hoì no te mea tei òre à i ìtehia atu ra.

4 - *A rave noa i tei au ia òe* : I ò nei, te haapāpū mai nei te noa e, te vai ra te tahi fāito tano. eiaha e

titau i nià atu, eiaha e horo i roto i te nounou faufaa òre.

5 - *E ori hoa ta na òhipa* : Te haapāpū mai nei te noa e, e òhipa rave tāmāu-hia teie, e ua tāmāuhia i te rave no te mea aita i haafifihia, aita i tāpeàhia.



E ohipa tarai puha noa ta teie taata Rimatara

# UAP CHICHONG

*l'assureur N°1*



**42.80.70**

Agent Général Spécial  
Diplômé H.E.C. Paris  
& Institut des Assurances

16, rue Tepano Jaussen - BP 505 Papeete  
(derrière la cathédrale, face restaurant Bougainville)

# Te heuri o te reo

I roto i teie tau hiōraa, te ite nei tātou i te huru mau o te Māōhi, e te hohonuraa o to na feruriraa e ta na hoi huru faanahoraa i te oparaa ia au i te haapiiraa a te **noa**.

E noaa te hau, te peàpeà òre, mai te peu e iritihia te mau haafifiraa e te mau mea atoà e pārahi tāmāu ai te taata i roto i te tāia e te faariāriā. *Haere noa mai* : aita e ôtia i roto ia tāua, aita e patu e haafifi ra i to tāua fārereiraa. Tei roto tāua i te faanahoraa o te noa.

Te tahi manaò i hiòhia mai teie ia : te vai ra ihoā te mea tei hau atu i te maitai, mai te peu rā eita e noaa, eiaha ia e haapeàpeà i te upoo, eiaha e faariro i te reira ei haafifi i to òre oraraa : E : ùru noa ra, ua ùru ā ia i te òre roa. Inaha e ora te taata i te ùru. Te haapii mai nei te noa ia tatou i te fārii i to tātou oraraa i noaa i tatou, te oraraa i horoāhia no tātou,



Teheiuira orometua vahine ivi i Rimatara (Tetepa 88)

o tatou noa hoi teie, noa atu a ra e, o tātou noa, ua here mai te Atua ia tatou.

Te haapii atoà mai nei te noa e, mea maitai ia ite atoà tatou i te haapae i te nounou faufaa òre. Te taata tei i ite i ro na ôtia, ua ite atoà ia i te atea o te vahi ta na e haere e te rahi o te òhipa e oti ia na te rave. Te taata ra tei riro te hinaaro o to na àau mai te tāriu mouà ra te huru, aita ia i ite i te rahi o te pohe ta na e fārerei. Te taata e ora ia au i ta noa haapiiraa, ua ite ia i te tuu i te ôtia i mua i to na mau hinaaro.

Te haapiiraa hopeà ta te noa e horoà mai nei teie ia : te mea eita e haafifihia, eita e tāpeàpeàhia, e haere ia i te rahi. Ia vai-iho-hia te faatau, e rahi ia te faatau e hotu mai ; ia faadhiehia te tupuraa o te ino, e rahi atoà te ino e hotu mai.

I roto i te oraraa hepohepo rahi ta tātou e faaruru nei i teie tau, te ite ra tatou e, no te haamoè-roa-raa tatou i te mau haapiiraa atoà e vai ra i roto i te noa, no reira te rahi o to tātou ino. E hoi faahou

tātou i roto i te **noa**, oia hoi i roto i te hoē oraraa tei haapaehia te mau mea atoà e haafifi i te taata ia farerei, ia aroha e ia here i te taata.

Ia tere tātou nā te purumu e tāāmu i te fenua, ua rahi aè te itehia te moà i te noa, oia hoi, ua rahi aè te faatureraa, te ôpanipaniraa : e tapu, e ùri taehae, e āua niuniu, e patu timà, eiaha teie mea, eiaha terā...ua àiherehia te *eiaha* i nià i te fenua, eita atu ra te haereraa o te taata e noaa faahou. Ua hinaaro vau i te tuu i to ù āvae i ò no te haere i uta, e farerei au i te : *eiaha* ; ua hinaaro vau i te haere i tai, aore ra i tahatai no te hopu i te miti, e fārera i ā vau i te : *eiaha*.

Tei hea **noa**, a hea vau e taahi **noa** ai mā te hau i nià i te fenua ta to ù mau tupuna i vai iho mai no ù, ei vairaa no ù, ei tupuraa no ù ; a hea vau e ite ai i te hau i nià i te fenua ta te Atua Metua i horoà mai ei vāhi e tupu ai au i te rahi. Ua rahi te **moà**, ua rahi te patu, ua òre te **noa**, ua marau te hau, ua ino roa te taata.

E taù nūnaa, hoē anaè rāveà e ite faahou ai tātou i te oraraa hau e te òaòa ta te Atua e to tatou hui tupuna i hinaaro ei tuhaa na tātou, maoti ia ite faahou tātou i te haapiiraa a te noa : fārerei **noa**, paraparau noa, taahi noa te āvae na te roa e te āano o te fenua.

I roto ra i te noa ta tātou e imi faahou, ia ite tātou i te haavi ia tatou, i te haapae-roa-raa i te mau patu atoà ta te teòteò o to tātou àau i faatià e tei faataa e ia tātou e te Māōhi, tātou te tahi e te tahi. Ia ite atoà ra tatou e, eita te noa e fārii i te mau huru haafifiraa atoà, no te mea te noa, eere ia i te mamu, eere te matapo, te vaha piri e te varua pohe. E imi ùāna ra te oraraa hau e te tafifi òre, oia hoi te hoē oraraa e tano ai tātou ia parau e : **ua taata te taata, ua fenua te fenua, ua Atua te Atua, ua maitai roa.**

Te tahi teie irava no te Evaneria a te Māōhi ta tātou e faatupu faahou, no te mea e parau te reira e faaāpi faahou iatatu, e parau hoi e faaòaòā faahou ia tātou.

*Haere noa mai - Tomo noa mai - Pārahi noa mai.* E pai, moēhia atu ra ia tātou e, ua haere **noa** mai te Tamaiti a te Atua io tātou e te Māōhi. No to na here ia tātou, haere roa mai nei o ia i roto i te feiā noa ; haamoà atu ra ia tātou ia tātou : no te Atua hoi te moà. Aita ra te Atua i faariro i to na moà ei faataa-è-raa ia tātou, ei raveà ra no te haafatata faahou ia tātou te tahi i te tahi i roto i to na here metua. E hoi tātou i roto i te noa ; i roto i te noa i arohahia mai ai tātou e te Atua, i roto anaè i te reira noa e tupu ai te aroha e te here i roto ia tātou te nūnaa maitihia e te Atua.

Turo a RAAPOTO